

BARN

OCH KULTUR



SVEFSK UNGDOMS SOCIALUTSKOTT

BARN OCH KULTUR

Barnets behov av en rik och mångsidig kultur är stort. Den kultur, som inriktar sig på barnet bör i princip inte vara annorlunda än vuxenkulturen och samhället bör i lika hög grad understöda författare, konstnärer och musiker, vilkas produktion riktar sig till barnen. I dagens samhälle försummas och glöms barnkulturen, ett beklagligt faktum därför att barnets självklara rätt bör vara att få sitt kulturbehov tillfredsställt. Lika viktigt, som att kulturell verksamhet överhuvudtaget erbjuds barnet, är hur denna verksamhet ser ut. Målet för barnkulturen får inte vara att skapa en i framtiden aktiv teaterbesökare eller stor konstnär, målet skall vara att ta vara på barnens spontana skaparglädje och självklara önskan att själva delta aktivt i utformandet av sin kultur. Barnen bör ges möjlighet att förverkliga sig själva och finna sina egna uttrycksmedel utan att vuxna försöker leda in deras aktivitet på någon bestämd bana. De två största fiender, som barnkulturen har att kämpa mot, är allt det autoritära i vårt uppfostringsystem och hela den fattigdom på upplevelser, som många barn utsätts för. Fattigdomen på upplevelser är ett problem främst för glesbygdens barn, som inte har samma möjligheter att gå i barnträdgård och träffa andra barn som barn i tätorter har. Barnen bör oberoende av boningsort tillförsäkras samma mått av kultur. Barnens olika sociala bakgrund får inte heller påverka deras möjligheter att ta del av kulturutbudet för barn. Vid planeringen av kulturell verksamhet för barnen bör också beaktas att handikappade barn skall ha samma tillfällen till skapande verksamhet som andra barn och inte heller isoleras från dessa.

Barn och musik

Allmänt: Barnet bör ges möjlighet att utveckla sina egna ljud- och rytmaktiviteter både i hemmet och i barnträdgården samt i det övriga samhället. Barnets egna musikaliska skapande bör i första hand vara utgångspunkten för all musikaktivitet som riktar sig till barn. Produktionen av barnvisor bör starkt utökas. Ett indelande av barn i musikaliska och omusikaliska barn bör undvikas.

Åtgärder: Får barnen spela eller sjunga i den vanliga lekskolan, om sådan finns? Ta reda på om det finns möjligheter att skaffa några enkla rytminstrument till lekskolan !

Det kan ofta vara fråga om enbart en kostnadssak. Gör i så fall en framstöt till kommunen för ökat anslag! Påpeka förlektskoleföreståndaren att också t.ex. grytlock duger för rytmisk musik!

Finns möjligheter att upprätta en särskild musiklekskola? Verksamheten kunde inskränka sig till endast någon dag i veckan om ^{det är} omöjligt att få till stånd en sådan specialleksskola alla dagar. Ta reda på var musiklekskolan kan hålla till, undersök om det finns möjlighet att få låna instrument från t.ex. någon skola! Samla föräldrarna till diskussionstillfällen och försök få dem intresserade! Informera dem om möjligheterna! Led sedan aktionen och få kommunen intresserade för ekonomiskt understöd!

Ta reda på om barnen får lyssna på barnvisor i biblioteket! Hur stor del av gramofonskivorna är barnvisor? Yrka på ökad anskaffning av barnmusik till biblioteken! Tala med bibliotekarien och se till att han/hon faktiskt låter barnen lyssna på de skivor som finns!

För att öka intresset för barnmusik i hemmet kan SU anordna en kväll med barnmusik. Bjud in föräldrar och barn. Låna skivor med barnvisor och spela dessa! Få med någon sakkunnig som kan informera om vad som finns att köpa. Försök att få i gång debatt om texterna till barnvisor. Är de fördomsfulla, för söta, idiotiska? Låt barnen under den mer diskussionartade delen av kvällen få sjunga och lära sig visor i ett annat rum! Sjung sedan tillsammans!

Hur ofta sänds barnmusik via lokalradion? Försök få fler radioprogram med barnvisor - går det kanske att ordna som stående programpunkt en gång i veckan? Programmet kan bestå dels av skivor, dels av barn från olika barnträdgårdar.

Barn och litteratur

Allmänt: Barnlitteraturen försummas i allmänhet. Förlagen satsar i för hög grad på barnböcker som föräldrarna ska köpa och struntar i barnböckernas innehåll och utformning. I synnerhet då det gäller bilderböcker för små barn översvämmas marknaden av dåligt tecknade böcker fyllda med fördomar och föråldrade värderingar. Litteraturen är viktig för barnet därför att den ökar kännedomen om omvärlden, och sporrar fantasin. Största vikt bör alltså läggas vid att barnlitteraturen är så realistisk och fördomsfri som möjligt. En förnuftig barnlitteratur verkar positivt på barnets utveckling.

Åtgärder: Tala först med bibliotekarien. Be henne/honom uppskatta hur stor del av låntagarna som utgörs av barn. Hur stor del av bokbeståndet är barnböcker? På vilket sätt nyanskaffas barnböcker? Vem bestämmer vilka böcker som skall köpas? Ta samtidigt en titt på biblioteket! Finns det en speciell barnavdelning? Verkar stämningen positiv? Får barnen skratta, prata högt?

Bearbeta det material ni fått! Fundera ut vad som eventuellt var fel, vad som kan ändras. Samla föräldrarna till en diskussionskväll, gärna på biblioteket (bra reklam också för bibliotekarien, påpeka detta). Presentera det resultat ni fått och led sedan diskussionen, redogör för förslag till förbättringar, som ni kommit fram till. Gör framställning till biblioteksnämnden. Avsluta kvällen med att låta någon sak kunig presentera nyutkomna barnböcker.

Då man planerar förbättringar i bibliotekets skall man lägga vikt vid att åstadkomma ett levande bibliotek, en samlingspunkt för vuxna och barn. Försök få till stånd en sagostund t.ex. en gång i veckan på biblioteket. Försök få en barnavdelning där barnen så litet som möjligt stör de vuxna utan att direkt isoleras.

I kommunen finns kanske barn som har lång väg till biblioteket. Gör en framstöt till kommunen för att få bekostat en bokbil- eller buss. Modellskrivelse bifogas. Aktivera också föräldrarna för detta, Diskutera också detta med föräldrarna. Utnyttja lokalpressen genom att få den att skriva om behovet av bokbuss.

Barn och teater (film)

Allmänt: Ett mål för barnteatern är att skapa möjligheter för barn att lära sig samarbeta med andra. Barnens aktiva medverkan i teatern stimulerar deras fantasi, och ökar deras förmåga att förverkliga sina egna idéer och uppslag. Genom teater kan barnen uttrycka sina åsikter om sin omgivning. Barnen kan själva "skriva" de pjäser de vill uppföra. Professionell teater som riktar sig till barn bör ta vara på deras spontana aktivitet genom att uppmuntra dem att ställa frågor och utnyttja deras uttalande för fria improvisationer, överhuvudtaget efterlyses en friare form av barnteater där barnen själva på ett mer aktivt sätt kan delta i själva pjäsen.

Åtgärder: Om det finns en amatörteatergrupp på orten kan det vara lämpligt att ta kontakt med denna och framföra SU:s önskan om mer barnteater. Teatergruppen kan inöva en kort pjäs för uppförande på något av SU:s möten eller i samband med någon diskussion SU anordnar. Passa på att föreslå att teatergruppen gör någon större satsning på barnteater. Utnyttja någon av de många pjäser, som brukar uppföras på olika skolors julfester. Kanske någon av dessa är värd att spelas ännu en gång. Yrka också på kommunalt understöd för amatörteater.

Tala med lekskolföreståndaren. Ta reda på om barnen alls får spela teater i lekskolan. Påpeka med hur små medel en enkel pjäs kan framföras av barnen själva. Försök få föräldrarna intresserade.

Anordna filmmatiné en eftermiddag. Filmer kan lånas från t.ex. städernas ungdomsbyråer, Nykterhetsförbundet, olika ambassader

Ta kontakt med skolteatern och försök få den att besöka er ort. Finns det möjligheter att ordna dockteater?

Barn och bilder

Allmänt: Barn ritar och målar till en början på ett mycket okonventionellt sätt. Varje barn har sin egen stil och är en konstnär, innan skolan, barnträdgården eller välmenande föräldrar övertygat den lille om att det han eller hon ritar inte överensstämmer med verkligheten eller det traditionella sättet att måla. Viktigt vore att varje barn fick tillgång till en mängd material - färger, stora papper, lera, tyg, lim - och sedan fritt fick skapa vad barnet själv spontant önskar. Barnet skall av de vuxna få material så att det helt fritt kan utveckla sin fantasi och fullfölja sina idéer. Denna möjlighet för barnet att uttrycka sig i bild bör finnas på alla de platser där barn skall finnas - i lekskolan, i biblioteket, på muséets barnavdelning osv.

Åtgärder: Ordna ett tillfälle då barnen får rita, modellera, klippa, skapa. Detta skapande skall barnen också uppleva i biblioteket vid sagostunden, då dekoren till teaterpjäsen görs osv. Se till att den som övervakar barnen inte påverkar dem utan barnen får själva använda de olika materialen som de önskar.

Klä in ett rum med papper, väggar, golv och se till att barnen inte har ömtåliga kläder. Låt dem sedan måla och rita vad de vill, dekorera rummet.

Ta vara på barnens spontana skaparglädje i alla situationer.

Litteraturförteckning:

Per Schutz: Barn och kultur

Mannerheims Barnskyddsförbunds barnrapportserie nr A 3

"Leiki-kehity"

Ett magnetofonband med musikundervisning av Inger Söderman-Backman i Kuulainstitutets musiklekskola i Vasa finns att beställas från centralkansliet.

Marita Lindqvist

Utbudet av barnkultur

Just nu står barnet i blickpunkten för Svensk Ungdoms verksamhet. På förbundets stormöte den tioende februari presenterades vårens barnkampanj, man diskuterade barnet som medborgare och vad det kostar att ha barn. Också utbudet av barnkultur berördes.

Inom ramen för det vi kallar kultur har vi litteratur, musik, bildande konst, teater och också det som massmedia, radio och TV kan ge. Att barnen ska bli delaktiga av utbudet anser vi vara självklart.

Bokförlagen arbetar under ~~åttio~~ ~~tramade~~ villkor, man talar om förlagskris. Men utgivningen av barnböcker har inte minskat så mycket som man fruktat. De skönlitterära verken har gått ner med 36 procent, facklitteraturen med 24 procent men barnlitteraturen med endast 6 procent. Siffrorna gäller Sverige där också ungdomsförfattare har sina förläggare.

Under flera år har barnböckerna varit samhällstillvända. Miljöproblem och samlevnadsproblem belyses, och det på ett sätt som gjort böckerna till såväl god litteratur som underhållande läsning. Men i vilken utsträckning vill barnen läsa de här böckerna? Enligt en undersökning som Sveriges Radio har gjort var upplagen för Kalle Anka under första halvåret 1967 uppe i 206.641 ex. och för Fantomen 147.889 ex. En ordinarie banbo-ksupplaga rör sig kring 5.000 exemplar.

Vi vet att den bild av verkligheten som serierna ger kan vara både främmande och snedvriden. Men serietidningarna är lättillgängliga och billiga. Vi har svårt att värja oss mot dem. Samma sak gäller floden av Enid Blyton-böcker. Om vi vuxen ålder läser en av dem finner vi att den vidarebefordrar och förstärker våra vanligaste fördomar.

Vi kan inte pracka på barnen den litteratur som vi helst ser att de läser. Men vi kan försöka erbjuda dem ett alternativ - och hoppas att de småningom själva upptäcker att det finns nånting annat än serier och Blyton.

Här har biblioteken en stor uppgift. I de nordiska länderna är det främst i Danmark som man har skapat för barn attraktiva bibliotek, där man gör mycket annat än låna böcker. Frågan om biblioteken ska inlemmas i fritidsåtgärder, där barn i olika åldrar kan sysselsättas, är aktuell. Hos oss gör man vad man kan inom ramen för de

lokaliteter man har. Tex. i det nya Tölöbiblioteket kan barnen lyssna på skivor, för dem finns sagostunder och dockteaterföreställningar. Liknande möjligheter finns bl.a. i det nya Jakobstadsbiblioteket. I många mindre bibliotek saknas både utrymmen och personal.

Under senare år har man ofta stött på ordet "drama" i barnsammanhang. Med detta avses en skapande verksamhet som ska vara:

1. En ändamålsenlig lek eller aktivitet som skapar levande harmoniska och sociala människor. De ska kunna uttrycka sig med hela sitt jag, lika mycket med intellektet, kroppen, känslorna och sinnena.
2. Aktiviteten vill frigöra deltagarna från hämningar och rädsla.
3. Den är en undervisningsmetod som baser sig på erfarenheter.
4. Den är terapi såväl för friska barn som för barn som har något handikapp eller lyte. Den är en förebyggande verksamhet för barn som har anpassningssvårigheter eller kontaktproblem.

Drama har omfattats med intresse av både skol- och förskollärare, och en tvåspråkig förening har bildats: Koulujen luovan toiminnan yhdistys/Föreningen för skapande verksamhet i skolan. Under somrarna har dramakurser anordnats för lärare, och för barnträdgårdslärare har drama inordnats i utbildningen. Verksamheten har inte varit enbart Helsingfors-centrerad, t.ex. i Österbotten är intresset stort. I en skola i Helsingfors finns drama som läroämne. I flera skolor finns dramaklubbar som arbetar efter skoltid, och i dem tar äldre elever hand om de yngre. Men det finns också dramaklubbar till vilka barn ur olika skolor har anslutit sig.

Drama är utan tvivel besläktat med teater. Och på barnteaterfronten har mycket hänt under de senaste åren. Man kan ställa frågan: Är den form av teater förlegad där barnen passiva sitter och ser och tar emot? Det finns antagligen många som obetingat svarar ja. Barnen ska aktiveras, de ska känna att de är med i en pjäs, de ska ge förslag, ställa frågor, kanske vara med skådespelarna på scenen, som ofta inte är någon scen.

I Dagens Nyheters Lördag med barnen säger en 10-åring: "Nästan alla pjäser för barn är nu såna där frågepjäser. Dom frågar en vad man tycker mitt i pjäsen, men dom lyssnar inte riktigt på vad man säger för det är redan bestämt hur pjäsen ska vara". Det här behöver naturligtvis inte alltid vara fallet, trots att det ligger sanning i 10-åringens påstående. Flera av de nyaste "diskussionspjäserna" har tagit upp för barn viktiga problem som t.ex. ensamhet och rädsla.

Men att helt utdöma den traditionella formen av barnteater, vilken nedsättande har kallats "tittskåpsteater" är säkert fel. Trots att den inte aktiverar publiken under själva föreställningen gör det så att säga på lång sikt.

Utbudet av god barnfilm hos oss är litet. I tidningen kunde man nyligen läsa att temat för Vasa sommarvecka 14-17 juni kommer att vara barnen och film/TV. Kan man eventuellt hoppas på statligt understöd för barnfilm? I filmföregångslandet Tjeckoslovakien har barnfilmer lika mycket pengar till sitt förfogande som vuxenfilmer, ibland till och med mera. Landets mest kända regissörer gör också barnfilmer.

Tillsvidare är det hos oss TV som stått för en positiv inhemsk filmproduktion: tecknade filmer gjorda i stillbildsteknik eller i halv-animation. Både deras artistiska utförande och deras innehåll har varit av den art att de har utmärkt sig i internationella tävlingar. De har också haft förmågan att intressera över åldergränserna.

Det finns fortfarande familjer som "med tanke på barnen" inte skaffar sig TV. TV-tittandet tar för mycket tid av läxläsningen, TV verkar förslöande, är icke-kulturellt. Detta är att generalisera. TV är icke i sig själv något skadligt medium, men man kan skilja mellan goda och dåliga program - liksom i litteraturen mellan goda och dåliga böcker. Genom undersökningar som har gjorts här i Finland har man kommit fram till att televisionen positivt påverkar barns bildsinne. "Det visade sig att förstaklassister med TV-erfarenhet använde mera perspektiv och tog med flera detaljer när de tecknade än de som inte hade TV hemma." Detta utjämnas senare. Man har också funnit att "de barn som har TV hemma har ett större förråd av främmande ord och abstrakta begrepp".

Att TV inte är någon barnvakt borde man för länge sedan ha insett.

Då TV blev allt vanligare fruktade man att det skedde på radions bekostnad. Nu inser man att de båda medierna kan komplettera varann. Är vi medvetna om att radion kan ge barn en mycket större fantasiupplevelse än TV? Om man ser t.ex. en pjäs i TV är man bunden av vad man ser i rutan - medan fantasin har fritt spelrum då man lyssnar på radio.

Vi upplever just nu en period då barnens musikintresse är mycket stort. Radions skvalmusik har inte haft negativt inflytande på eget aktivt musicerande. Hemma spelar barn, såvida de har möjlighet till det, piano, violin och gitarr. Inom skolor arbetar musikklubbar efter

ordinarie skoltid, och flera skolor har egna orkestrar. Körsång intresserar. Redan i musiklekskolor får barnen lära sig att hantera olika instrument. Tillsviðare finns det alltför få av dessa skolor, men idén omfattas av både musiklärare och barnträdgårdslärarinnor.

Att få teckna, måla, modellera är nånting som borde vara alla barn förunnat. I vilken skala de får syssla med det hemma beror inte bara på tillgången på utrymmen, trots att trångboddheten kan vara ett allvarligt krux. Det är de vuxnas inställning till barnens "klottrande" som är avgörande. Barn älskar färger, och glada konstverk utförs inte med försiktig blyerts på små papper.

Att barnen varken i stadens barnträdgårdar eller i folkskolorna har tillräckligt med material för sitt skapande på grund av att penninganslagen är för små väcker förundran. Är ekonomin verkligen så ansträngd att man måste dra in på tecknepapper?

Till slut en uppmaning till konstintresserade föräldrar: Tag barnen med på en konstutställning ibland - inte endast om utställaren är en barntillvänd naivist.

Modellmotion om biblioteksbussar.

Enligt gällande lagstiftning erhåller landskommuner bidrag av staten för två tredjedelar av sina biblioteksutgifter medan stad eller köping erhåller 1/3 bidrag av motsvarande utgifter. Vissa kommuner, såsom t.ex. skärgårdskommuner, kan dessutom erhålla tilläggsbidrag, vilket dock bortfaller vid eventuell kommunsammanslagning. Kommunsammanslagningar har även i övrigt märkbara konsekvenser för biblioteksväsendet i kommunen. I flera fall förefaller det troligt att endast den större centralorten i en storkommun erhåller ett bibliotek. Detta ställer kommunens befolkning i olika situationer då det gäller erhållandet av bibliotekstjänster. Av denna orsak är det av vikt att på sätt eller annat sträva till att utjämna utbudet av bibliotekstjänster, något som man t.ex. kan åstadkomma genom anskaffandet av en kommunal biblioteksbuss.

Hänvisande till ovanstående framställer undertecknade att kommunalstyrelsen å det snaraste utreder behovet av en biblioteksbuss samt de kostnader denna medför för kommunen.